

PRO HIPICO *Care*

Dobrostan zwierząt to pojęcie, które dotyczy naturalnego, biologicznego funkcjonowania zwierzęcia. W momencie, kiedy za jego funkcjonowanie odpowiedzialny jest opiekun to na nim spoczywa zapewnienie aby zwierzę było prawidłowo odżywione, napojone i zdrowe (a jeśli choruje to nie z powodu, że zapewnione mu warunki życia są niezgodne z wymaganiami danego gatunku zwierzęcia). Ważne jest też umożliwienie zwierzętom wyrażania standardowych dla danego gatunku zachowań i emocji, a także ograniczenie dominimum czynników mogących powodować chroniczny ból i strach.

Konie żyjące w naturze to zwierzęta stadne i uciekające. Całe ciało konia zostało przystosowane do życia w ruchu stąd niezwykle ważne dla dobrostanu tych zwierząt jest umożliwienie im na tyle na ile to będzie możliwe swobody poruszania się po odpowiednio dużej przestrzeni w towarzystwie innych członków stada.

Zapewnienie odpowiednich warunków dobrostanu jest niezbędne dla osiągnięcia najlepszych wyników w dziedzinach takich jak sport jeździecki, wyścigi konne czy hodowla. Mając na uwadze fakt, że wiele koni współcześnie pełni funkcje rekreacji czy wręcz zwierzęcia towarzyszącego – aspekt świadomej dbałości o dobrostan nabiera dodatkowego znaczenia.

Systemy utrzymania koni

Wyróżniamy 2 podstawowe systemy utrzymania koni:

System stajenny – opiera się na trzymaniu koni w pomieszczeniach – stajniach.

Wyróżniamy dwa podstawowe systemy stajenne:

- Stajnia zamknięta – konie utrzymywane są w zamykanych boksach, których drzwi otwierają się na korytarz wewnątrz stajni. Konie mogą być wyprowadzane na pastwisko lub padok.
- Stajnia angielska (stajnia otwarta) – konie są utrzymane w boksach, których drzwi otwierają się na zewnątrz stajni, a górne ćwiartki drzwi są z reguły otwarte. Konie mogą być wyprowadzane na pastwisko/padok. Funkcjonują też systemy stajni angielskiej, gdzie boksy są cały czas otwarte i konie mogą dowolnie wychodzić na padok/pastwisko.

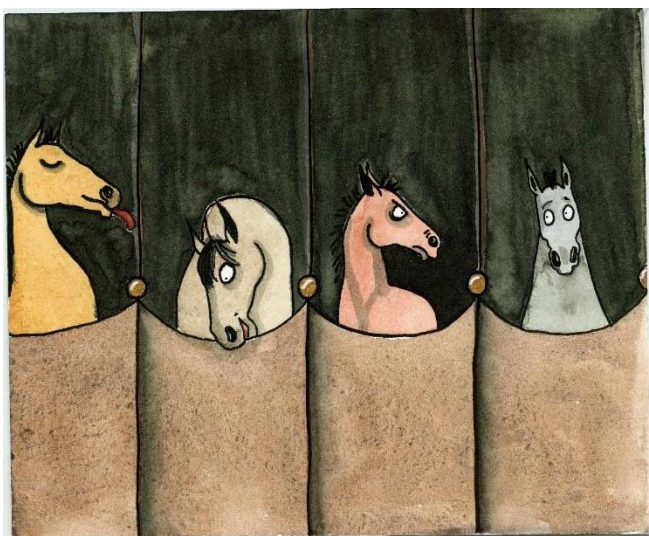
System otwarty – wolnowybiegowy – to system, w którym konie są utrzymywane całodobowo poza stajnią.

Najbardziej zbliżony do naturalnych warunków życia koni jest system wolnowybiegowy.

Wybór systemu utrzymania zależy od warunków lokalnych, typu koni, sposobu ich użytkowania oraz preferencji, bądź możliwości właściciela (np. brak innych systemów utrzymania niż wybrany w okolicy). Jednak podstawową wskazówką do wyboru systemu powinno być dobro konia w rozumieniu rozpoznania jego naturalnych potrzeb i zapewnienia warunków do ich spełnienia.

System stajenny zamknięty

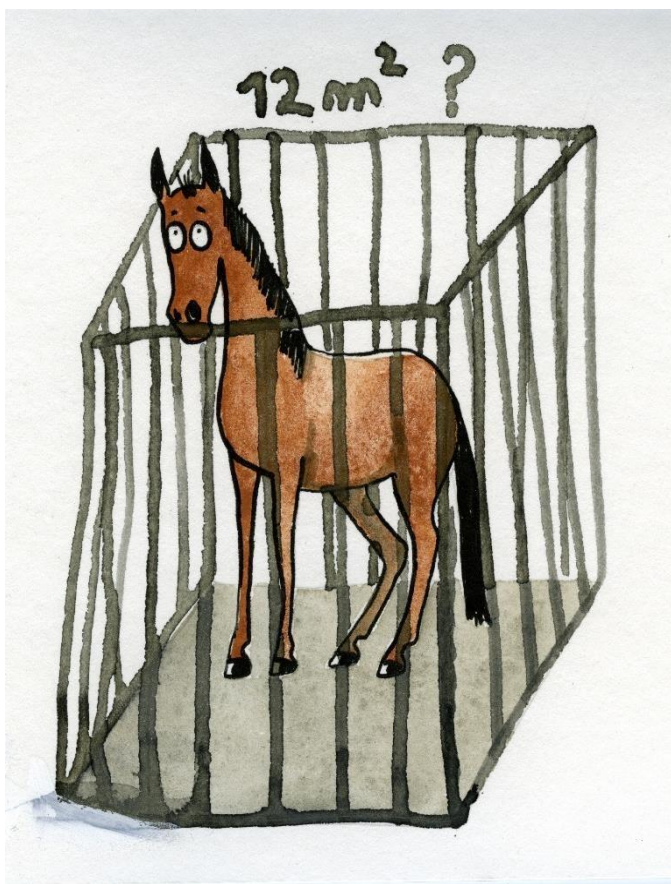
W systemie stajennym zamkniętym zwierzęta są utrzymywane w przeznaczonych do tego budynkach (stajniach) na stanowiskach (zwierzęta są cały czas uwiązane, oddzielone są od siebie przegrodami), w boksach (zwierzęta nie są uwiązane, przebywają w stajni w wydzielonej zamykanej przestrzeni, mają ograniczoną możliwość poruszania się, utrzymywane są w boksie najczęściej pojedynczo) lub biegałniach (zwierzęta nie są uwiązane, wydzielona przestrzeń w stajni zapewnia możliwość ruchu, jednocześnie razem utrzymywane jest na tej przestrzeni kilka – kilkanaście koni).

Mimo że przepisy prawa dopuszczają utrzymywanie koni w systemie stanowiskowym uważamy, że jest to system przestarzały, który może się stać przyczyną schorzeń fizycznych i psychicznych koni. Utrzymywanie koni w systemie stanowiskowym jest absolutnie niezgodne z założeniami zapewnienia koniom dobrostanu w związku z czym stajni, które będą utrzymywały konie w tym systemie nie bierzemy pod uwagę w certyfikacji.

Boks

Najczęściej jedną ze ścian boksu stanowi ściana stajni, pozostałe części to przegrody między boksami i ściana frontowa z drzwiami wejściowymi. Przegrody dzielące boksy dla koni wykonuje się z desek, masy plastycznej, betonu, cegły lub specjalnej wykładziny. Powinny być w dolnej części (dla dużych koni do wysokości 1,2 – 1,4 m) pełne (bez szczelin) i odporne na kopnięcia. Zbyt kruchy lub zużyty w trakcie użytkowania materiał przegrody może zostać wyłamany (np. w wyniku kopnięcia) stwarzając niebezpieczeństwo uwięźnięcia i uszkodzenia kończyny konia. Pozostała część przegrody boksu powinna być ażurowa. Jeżeli ażurowa część przegrody wykonana jest z prętów – rozstaw prętów musi być taki, aby uniemożliwić uwięźnięcie pomiędzy nimi kopyta końskiego. Ażurowa górna część przegrody umożliwia koniom kontakt wzrokowy z innymi końmi w stajni. Mogą też wachać się i dotykać ze zwierzętami z sąsiednich boksów co jest zgodne z ich instynktem stadnym. Drzwi do boksu powinny otwierać się na zewnątrz boksu bądź przesuwać się w bok równoległe do ściany. Ich minimalna szerokość to 1,2 m (optymalną 1,5 m) co zapewnia swobodne wyprowadzanie i wprowadzanie koni do boksu przez idącą obok osobę. Drzwi do boksu muszą mieć stabilną i sztywną konstrukcję, w dolnej części drzwi powinny znajdować się otwory lub szczeliny służące do usprawnienia wentylacji boksu a przede wszystkim do usuwania powstającego w oborniku amoniaku.

Podłoga boksu musi spełniać następujące wymagania: powinna być twarda, równa i stabilna. Ważne, aby była ciepłochronna, odporna na uszkodzenia mechaniczne, łatwa do utrzymania w czystości i nie może powodować poślizgu zwierząt.

Konie w boksach powinny być utrzymywane na ściółce. Jako ściółki można używać słomy, trocin, peletu trocinowego, torfu itp. Ważne, aby legowisko dla konia było czyste, miękkie i ciepłe. Powinno chłonać wilgoć i zabezpieczać przed kontaktem z twardym podłożem. Jest to niezwykle istotne, ponieważ koń utrzymywany w boksie nie ma możliwości wybrania innego miejsca

w którym będzie stał lub leżał a zatem do obowiązków właściciela

należy zapewnienie, aby w boksie konia było sucho i czysto. Niedopuszczalne jest gromadzenie w boksie dużych ilości mokrej, wymieszanej z odchodami ściółki – powstający w niej amoniak drażni skórę i drogi oddechowe i przyczynia się do rozwoju chorób.

Wielkość boksu powinna być dostosowana do rozmiaru i potrzeb danego konia. Zależy to od rasy, wieku, płci i indywidualnych cech zwierzęcia. Boks dla konia powinien być wystarczająco duży, aby umożliwić mu swobodne poruszanie się, kładzenie się, wstawanie czy obracanie. Niedopuszczalne i niezgodne z obowiązującymi przepisami jest, aby powierzchnia boksu dla dorosłego konia o wysokości w kłębie do 1,47 m wynosiła mniej niż 6 m², dla dorosłego konia wyższego w kłębie niż 1,47 m mniej niż 9 m² a dla klaczy ze źrebięciem 12 m². Nie należy zapominać jednak, że są to wymagania minimalne i korzystniej dla koni będzie, jeśli boksy będą większe. Układ powierzchni podłogi w boksie powinien zapewniać koniom możliwość położenia się i

bezproblemowego wstawania. Najlepiej, kiedy kształt boksu jest zbliżony do kwadratu. Wysokość boksu powinna być również dostosowana do wzrostu konia, aby zapewnić mu wystarczającą ilość miejsca do stania i swobodnego ruchu. Aby zminimalizować możliwość urazu głowy w razie wspięcia konia na tylnych kończynach, wysokość boksu powinna wynosić ok. 3,5 m.

Wszystkie elementy budowy i wyposażenia boksu powinny być wygładzone i zaokrąglone tak, aby minimalizować ryzyko zranienia podczas pobytu w boksie.

Boks powinien być wyposażony w żłób/wiadro na pasze treściwą oraz poidło/wiadro na wodę. Zalecamy gumowe wiadra, ponieważ są bezpieczniejsze niż plastikowe lub metalowe. Są mniej podatne na pęknięcia i łatwiej ulegają deformacji, co zmniejsza ryzyko obrażeń w przypadku, gdy koń spróbuje je gryźć lub wejść do nich. Kółka i uchwyty na wiaderkach plastikowych mogą spowodować zakleszczenie się lub uwięzienie konia, co może spowodować bolesne urazy lub prowadzić do paniki. Zgodnie z przepisami prawa, jeśli w boksach nie ma poideł automatycznych konie powinny być pojone trzy razy dziennie.

Paszę objętościową podajemy na podłodze boksu lub w siatkach, które znajdują się poniżej wysokości kłębu konia. Oczka siatek powinny być takiej wielkości, aby uniemożliwić włożenie kopyta w oczko siatki. Jeżeli jest podawana pasza treściwa to powinno się ją podawać do żłobu znajdującego się poniżej wysokości kłębu konia, w wiadrze na ziemi lub naczystą podłogę tzw. stół paszowy.

Ze względu na to, że konie to zwierzęta w naturze żyjące na otwartych przestrzeniach stajnie powinny być dobrze wentylowane i jasno oświetlone światłem dziennym lub sztucznym.

W obrębie zamkniętego systemu stajennego funkcjonuje również system grupowego utrzymania koni w postaci tzw. biegałni. Biegałnie w świetle prawa zaliczamy do systemu utrzymania wolnostanowiskowego bez uwięzi, są to duże pomieszczenia, wyposażone w koryto/wiadra do pojenia koni oraz w długi żłób. Konie w tym systemie są wiązane tylko na czas karmienia lub stosuje się inne rozwiązania zapobiegające rywalizacji o pasze bez stosowania wiązania. W tym systemie konie utrzymywane są w nielicznych grupach w jednym pomieszczeniu. Zgodnie w wymaganiami Rozporządzenia o warunkach

minimalnych powierzchnia pomieszczenia w tym systemie nie może być mniejsza niż: dla klaczy karmiących ze źrebiętami co najmniej 12 m² (zalecane 15 m²), konie dorosłe lub młodożółce po odsadzeniu co najmniej 10 m², długość żłobu na jedną sztukę – 1 m. Często w tym systemie powierzchnie użytkową powiększa się poprzez otwarcie biegałni na przylegający do niej wybieg/pastwisko. Zasady konstrukcji biegałni są podobne jak w systemie stajennym zamkniętym. Dzięki temu, że w systemie tym konie przebywają w grupie bardziej odpowiada naturze koni niż utrzymywanie koni pojedynczo.

W tym systemie konie mają zapewnione towarzystwo innych zwierząt i większą ilość ruchu, a jeśli biegałnia jest połączona z pastwiskiem, na które konie mogą wychodzić, kiedy chcą funkcjonuje podobnie jak system wolnowybiegowy. Ważny w tym systemie jest taki dobór zwierząt w grupie, żeby było możliwe dość szybkie i stałe ustalenie hierarchii w stadzie. Ze względu na ograniczoną przestrzeń biegałni brak ustalonej hierarchii (spowodowany np. wprowadzeniem do stada zwierząt, które będą prowadzić ciągłą walkę lub częste zmienianie składu stada) będzie prowadził do wyczerpania fizycznego i emocjonalnego zwierząt.

PAMIĘTAJ!

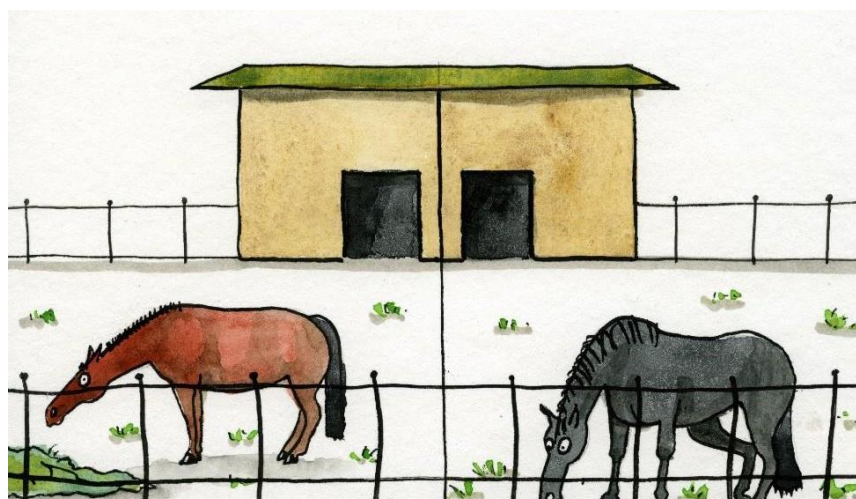
System boksowy jest wygodny dla opiekunów oraz właścicieli. Pozwala na dokładną kontrolę nad zwierzętami. Należy jednak pamiętać, że taka forma utrzymania nie odpowiada potrzebom koni, które naturalnie preferują życie w stadzie i pasienie się na rozległych pastwiskach przez większość swojego życia. Dlatego ważne jest zrozumienie psychologicznych i fizjologicznych potrzeb tych zwierząt.

Stajnia angielska

System ten charakteryzuje się konstrukcją boksów, które otwierają się bezpośrednio na zewnątrz. W tym systemie konie mogą być zamykane w boksach lub mieć stały dostęp do wybiegu lub pastwiska. Drzwi wejściowe do boksów angielskich klasycznie nie są wyższe niż 1,2–1,5 m w związku z czym konie w tych boksach mają stały dostęp do świeżego powietrza. Konie zazwyczaj są utrzymywane na trawie lub piasku i mają stały, nieograniczony dostęp do świeżego powietrza.

Zasady dotyczące budowy boksów i jego wyposażenia będą takie same jak opisane w części dotyczącej systemu stajennego zamkniętego.

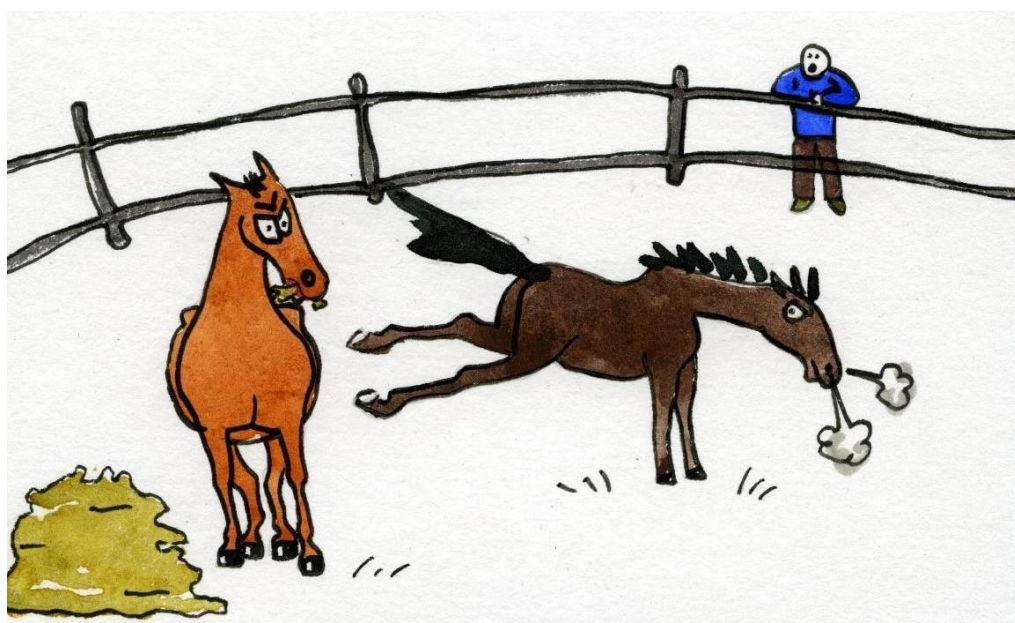
W zależności od dostępności do wybiegu (zamykanie w boksach lub stały dostęp) oraz w zależności od wielkości wybiegu system ten będzie bardziej zbliżony do systemu stajennego zamkniętego lub do systemu wolnowybiegowego.

System wolnowybiegowy

System wolnowybiegowy, w którym zwierzęta utrzymywane są na otwartej, ograniczonej przestrzeni. Jest to system grupowego utrzymywania koni. Zgodnie z przepisami prawa w takim systemie utrzymywania należy zapewnić koniom schronienie przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi i zwierzętami drapieżnymi. Najczęściej funkcje takiego schronienia pełni wiat (powierzchnia wiaty przypadająca na jednego konia powinna

wynosić 2 m² na 100 kg masy konia), gęsty zagajnik lub chroniąca przed słońcem kępa drzew (zapis w rozporządzeniu: Zwierzętom utrzymywanym w systemie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, zapewnia się możliwość ochrony przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi i zwierzętami drapieżnymi, w szczególności przez zakrzewienie lub zadrzewienie miejsc ich utrzymywania albo przez budowę w tych miejscach niezwiązanych trwale z podłożem zadaszeń, wiat lub innych osłon chroniących przed wiatrem). Powierzchnia minimalna przestrzeni przypadająca na jednego konia w takim systemie to zgodnie z przepisami prawa nie mniej niż 0,1 ha na zwierzę, ale zalecamy większe powierzchnie wolnego wybiegu. Zwierzęta utrzymywane na wolnym wybiegu muszą mieć dostęp do wody lub trzeba je poić trzy razy dziennie.

System wolnowybiegowy to według nas najlepszy system utrzymywania koni. W rozdziale podręcznika „Hodowla i użytkowanie koni”, dotyczącym dobrostanu koni dr J.Łojek pisze na temat systemu wolnowybiegowego: „Biorąc pod uwagę, że koń jest aktywny około 16 godzin dziennie i że w jego naturze leży potrzeba swobodnego ruchu i towarzystwa innych koni, przebywanie na pastwisku lub wybiegu w grupie przyjaznych sobie koni jest najbardziej naturalnym i pozbawionym stresów sposobem ich utrzymania. Do tego eliminuje on problemy związane z nakładami pracy, wentylacją, niebezpieczeństwem pożaru. Wadą tego systemu jest trudniejsze kontrolowanie koni”.

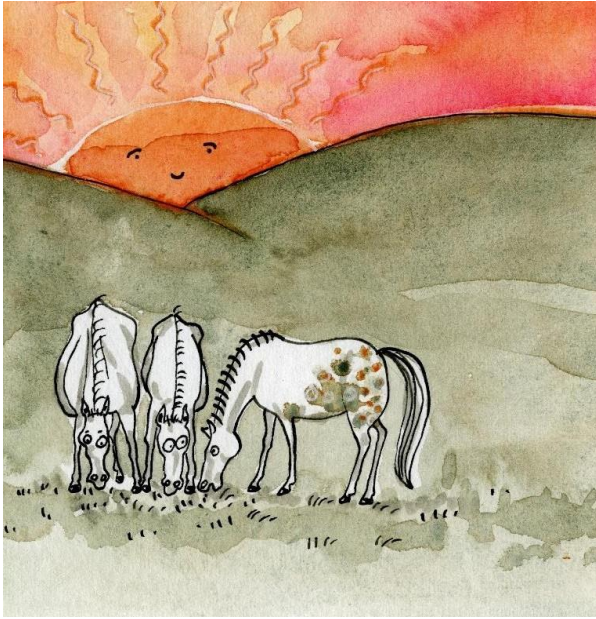
W systemie tym trudniej nam kontrolować konie, często też nie jest on lubiany przez właścicieli ośrodków jeździeckich i właścicieli koni, ponieważ wymaga więcej czasu na przygotowanie koni do jazdy.

Wybieg / Pastwisko

Najlepiej, żeby wybieg/pastwisko dla koni był usytuowany w bezpośrednim sąsiedztwie stajni. Powinien być na tyle duży, żeby zapewnić zwierzętom swobodę poruszania się. Zaleca się, aby powierzchnia przypadająca na jednego konia była nie mniejsza niż 50 m², ale większe wybiegi/pastwiska są dla koni lepsze. Na wybiegu/pastwisku konie powinny mieć możliwość schronienia się przed słońcem (drzewa, wiata). Owalny kształt wybiegu/pastwiska i obecność na nim drzew ułatwia unikanie ataków zwierzętom będącym niżej w hierarchii – unikamy niebezpieczeństwa zapędzenia podporządkowanego konia w róg wybiegu, z którego ciężko jest uciec, a jeśli widok przesłaniają drzewa łatwiej jest uniknąć kontaktu. Dobrze, jeśli na wybiegu/pastwisku znajduje się wzniesienie umożliwiające koniom obserwację otoczenia.

Podłoże wybiegu/pastwiska powinno być suche, a jeśli tak nie jest to należy tak skonstruować wybieg/pastwisko, aby znalazł się na nim suchy obszar do stania, odpoczynku i tarzania się koni. Na wybiegu konie powinny mieć dostęp do wody i siana (lub słomy). Nie ma konieczności zapewniania dostępu do siana na pastwisku, ale należy tam zapewnić dostęp do wody. Wskazane jest, aby na wybiegu/pastwisku znajdowały się gałęzie, korzenie, siano, słoma i inne bezpieczne dla koni przedmioty, które urozmaicą czas przebywania na wybiegu/pastwisku i pomogą rozproszyć nudę.

Stada na wybiegach/pastwiskach o ograniczonej wielkości nie powinny być zbyt duże (aby łatwiej było koniom „dogadać” się i ustalić hierarchię). W przypadku kiedy widać, że nie ma możliwości w danym stadku ułożenia stabilnej hierarchii i niektóre osobniki są gnębione przez inne wskazana jest, jeśli jest możliwa zmiana składu stada. Nie ma konieczności ograniczania wielkości stada narozległych wybiegach/pastwiskach, gdzie jest dość miejsca, aby doszło do naturalnego podziału na mniejsze grupy.

Nie zaleca się utrzymywania koni na wybiegach/pastwiskach pojedynczo o ile nie jest to bezwzględnie konieczne, ze względu na bardzo ważne dla koni zachowania socjalne, możliwe do realizacji tylko wtedy kiedy konie przebywają w grupie innych zwierząt.

Powierzchnia wybiegu/pastwiska nie powinna być nadmiernie zanieczyszczona odchodami koni. Jeśli wybieg/pastwisko jest mało konieczne może być usuwanie nagromadzonych odchodów. Konie na

pastwisku powinny przebywać jak najdłużej. Konie przebywające w boksach powinny przebywać na pastwisku minimum 8 godzin wiosną, latem oraz jesienią niezależnie od pory dnia, a zimą na czas jasności.

PAMIĘTAJ!

Konie powinny być pojone trzy razy dziennie, więc jeśli są pojone rano i wieczorem w stajni należy je również napoić na wybiegu. Konie w systemie wolnowybiegowym o ile nie mają dostępu do naturalnego źródła wody należy poić trzy razy dziennie. Zimą woda może zamarzać w związku z czym może być konieczne jej ogrzewanie, dolewanie ciepłej wody lub rozbijanie lodu na naturalnych zbiornikach wody lub na powierzchni koryta do pojenia.

Zbyt bogata i bujna trawa na pastwiskach dla koni nie jest wskazana. Najlepsze pastwisko dla koni powinno być porośnięte trawą z gatunku niskocukrowych i wieloma gatunkami ziół.

Ogrodzenie

Ogrodzenie wybiegu/pastwiska dla koni powinno być stabilne i trwałe. Ogrodzenie powinno być wyraźnie widoczne (np. biała linka) a jego wysokość dostosowana do wielkości koni, aby uniemożliwić im ucieczkę.

Materiał, z którego sporządzone jest ogrodzenie musi być trwały i bezpieczny aby w przypadku sforsowania ogrodzenia przez zwierzęta nie spowodował obrażeń mechanicznych u zwierząt. Konstrukcja ogrodzenia musi być bezpieczna dla zwierząt. W przypadku stosowania elektrycznego pastucha zaleca się stosowanie taśm elektrycznych (nie drutu).

PAMIĘTAJ!

Ogrodzenie powinno być regularnie sprawdzane i konserwowane, aby zapewnić jego trwałość a przez to bezpieczeństwo koniom. Zużyte, kruche elementy należy wymieniać na nowe.

Zoohigiena

Higiena w stajni jest bardzo ważna dla zdrowia i dobrego samopoczucia koni. Poidła/ żłoby/wiadra powinny być utrzymane w czystości (sprzątane odchodów oraz innych zanieczyszczeń), aby uniknąć rozwoju bakterii. Stajnie należy dobrze wentylować, dzięki czemu do budynku zostanie doprowadzone świeże, wilgotne powietrze, a zostaną usunięte opary amoniaku oraz pyły i inne zanieczyszczenia. Dobra wentylacja zapobiega rozwojowi bardzo niebezpiecznych dla zdrowia koni grzybów na elementach konstrukcyjnych stajni oraz zgromadzonej w stajni ściółce i sianie.

Obornik powinien być systematycznie wyrzucany, a ściółka wymieniana na świeżą. Ściółka w boksach powinna być sucha oraz wchłaniająca wilgoć, a boks czysty. Powierzchnie stajni, takie jak podłoga, ściany i sufity, powinny być regularnie czyszczone z kurzu i brudu, aby uniknąć rozwoju grzybów i bakterii.

PAMIĘTAJ!

Dbanie o czystość w stajni jest kluczowe dla zdrowia i dobrego samopoczucia koni. Regularne utrzymywanie higieny w stajni przyczynia się do utrzymania zdrowia koni, a także może pomóc w zapobieganiu chorobom i kontuzjom.

Wojciech Mickunas

Trener